

Koosloome: KOVide universaalne tööriist

KOOSLOOME Tartu ülikooli (TÜ) sotsiaalteadlane võttis paari aasta eest käsile koosloomepõhise koostöövõrgustiku juhtimismudeli loomise, millest võiks kohalikele omavalitsustele saada erinevatesse olukordadesse kohandatav tõhus töövahend.

Ain Alvela
vabakutseline
ajakirjanik

Ühiskondlike ja kodanikuühiskonna edendamiseks loodud sotsiaalse innovatsiooni labor (SiLab) pakub teadusliku lähenemisega abi koosloomepõhiste projektide konstruktiivsel elluviimisel. SiLab'i tegevuses on muidugi nüansse rohkem, aga see on nende tegevuse eesmärkide kõige üldisem iseloomustus.

SiLabiga koostöös alustas TÜ ühiskonnateaduste instituudi sotsiaalse innovatsiooni kaasprofessor PhD Marko Uibu Eesti Teadusagentuuri (ETAG) sektoritevahelise mobiilsuse programmi (SekMo) raames koostama mudelit, mille abil ennekõike kohaliku omavalitsused (KOV) saaksid edaspidi erinevaid osapooli kaasates efektiivselt ja kodanikuühiskonna vaimuga kooskõlas valla või linna elus esilekerkivaid probleeme lahendada.

Juhtimismudelit arendati koos Viimsi vallaga ning kasutati ka siinseid näiteid. Lisaks tehti ka üldisem analüüs juba olemasolevate näidete kohta. Esialgu keskendusid teadlased sotsiaalvaldkonnale, aga Marko Uibu sõnul on võimalik seda ka muudele teemadele kohandada.

Otsuste koosloome viib elu edasi

SiLabiga koostööle ajendas teadlast vajadus pakkuda laborile teadusliku käsitlusena tuge koosloomepõhise võrgustiku juhtimismudeli loomisel ning selleks vajalike taust

tauringute tegemisel ja praegu valdavalt kasutusel olevate meetodite analüüsimisel. Nimelt on SiLab ka siseministeeriumi kogukondade arendamise strateegiline partner, kus koostöö raames tegeldakse muu hulgas avalike teenuste koosloomega KOVide ja kodanikuühenduste vahel, samuti uussisrändajate tugivõrgustiku arendamise jm sotsiaalsete teemadega.

“Koosloomepõhises tähendab seda, kui näiteks KOV kutsub kokku erinevad osapooled mingi teema arutamiseks. Meie projekti kontekstis võiksid need olla sotsiaalse kaitse, sotsiaalse turvalisuse või näiteks terviseiga seotud teemad,” kirjeldab Marko Uibu teadustöö sisu. “Need osapooled on sellised, kes omavalitsuse piirkonnas mingil viisil arutluse all oleva teemaga kokku puutuvad. Näiteks politsei, päästemeet, pereõde, kohaliku raamatukogu töötaja, vabaühendus jne. Ühistel kokkusaamistel arutatakse, millised on põhilised väljakutsed probleemiga seoses, milline võiks olla iga osapoole roll selle lahendamisel, jaotatakse tegevused ning seejärel hakatakse nende kallal konkreetselt tööle, et lahenduseni või eesmärkide saavutamiseni jõuda. Oluline märksõna on koostöö ja tihe suhtlemine omavahel.”

Ühest küljest on sellisel koostöövormil koordineeriv ja infovahetuse funktsioon, mis on mistahes võrgustike tulemusliku koostegusemise puhul elementaarne. Teiseks kaasneb sellega sisuline probleemilahendamine. Viimase puhul on tähtis, et kõik need asjasse puutuvad osapooled ja huvigrupid oleksid valmis oma jõudu, aega ja taht panustama. “Nii tekib omanikutunne ja kõigile jõuab kohale tead-

Koosloomepõhise koostöövõrgustiku juhtimismudelit arendati koos Viimsi vallaga. Foto: Linda Saarmets

mine, et mina võin asju otsustada ja minu tegevusest sõltub palju,” ütleb Uibu. “Loodame, et selline tegutsemisviis on tõhusam sellest, kui ainult KOV langetab ise kõiki otsuseid.”

KOVid koostavad regulaarselt oma tervise- ja heaoluprofiili, mille jaoks analüüsitakse andmeid ja tuuakse välja piirkonnas rohkem tähelepanu vajavad teemad. Probleem on aga, et heaoluprofiilis kirjeldatud väljakutsed ei pruugi saada lahendatud, sest vajavad eri osapoolte panust. “KOVil ei ole mõtet regulaarselt heaoluprofiilis tõeada, et mingid teemad vajavad lahendusi. Tuleb osapooled kokku kutsuda ja hakata tegutsema,” leiab Uibu. “Heaolunõukogu formaat tähendab, et esimesel tasandil kohtuvad olulisemad huvigrupid ja teise tasandina saab juba moodustada konkreetsete ülesannete täitmiseks tööühendusi.”

Loodud võrgustik vajab hoolt

Teemasid, mida sellistes koosloomepõhises arutades arutatakse, on palju. Osad neist on ka sellised, mida KOV otseselt ise lahendada ei saagi. Aga kindlasti kuuluvad teemadering planeeringud, nn kogukonnatase raiumine, rattasõiduvõimalused, noorte ajaveetmise võimalused, turvalisus, rahvatervis jmt. Osapooli, kes neil teemadel soovivad ja peavadki kaasa rääkima, on rohkesti.

Uuringud on Uibu sõnul näidanud, et KOVides ollakse üldiselt valmis osapooli n-ö ümmarguse laua taha kokku kutsuma, ent edasise osas pole piisavalt teadmist – kuidas hiljem seda koosloomepõhise võrgustiku luua, hiljem aga juhtida ja käimas hoida. “See ei ole asi, mis iseenesest toimib. Toimiv võrgustik nõuab päris palju tööd, panustamist ja ressursse. Iseenesest tundub asja loogika ju lihtne ja mõistlik, aga kui hakata uurima, siis Eestis esineb piirkondlikul tasandil häid näiteid paraku väga vähe,” iseloomustab Marko Uibu valitsevat olukorda teadlikult töösse rakendatud koosloomepõhise võrgustike osas. “Tegevused kipuvad jääma puhtformaalseks, koosloome pole kuigi avatud ning võrgustik koosneb vaid vallavalitsuse ja KOVi allasutuste töötajatest või korraldatakse küll kogukondlike avatud kokkusaamisi, aga need jäävad arutelu tasandile.”

Võrgustike juhtimismudeli tahab Uibu anda KOVide käsutusse suhteliselt standardse lahenduse, milles lisaks kõigele muule sisaldub ka struktuur ja süsteemsus. Ta märgib, et valitsemisteooriates tuuakse ka välja, et omavalitsusasutuste oluline roll on tuua n-ö vahendajana kokku erinevad osapooled, pakkuda neile platvormi suhtlemiseks, et kõik saaksid üksteist ära kuulata, lahendusi otsida ja siis vastavalt kogutud infole langetada otsused.

Universaalne mudel ja tööriist KOVidele

Marko Uibu tunnistab, et Eesti omavalitsustes kohtab liigagi sageli valitsemise või bürokraatia keskset juhtimist, ametniku rolli nähakse valitsemises või siis KOVi keskset rolli teenuste pakkujana. Sageli ei osata koostööd väärtustada, ei ta juta selle olulisust ja puudub kaas- aegne koostöökultuur.

Uuema arusaama kohaselt on aga kogu avaliku sektori põhiühendamine vahendamise ja protsesside

suunamine ning koordineerimine. Tõsi, see nõuab teatud spetsiifilisi oskusi, mida KOVidel praegu napib, aga selle poole tasuks Marko Uibu hinnangul vähemalt püüelda.

Agakuivõrd KOVid üldse on huvitatud võimalikult paljude erinevate arvamuste toomist ühise laua ümber? Lihtsam on ju ise otsused ära teha, lähtudes printsipiist, et demokraatia on hea küll, aga vaid teatud kogustes.

Marko Uibu märgib, et eks see sõltub palju teemast. Paljud otsused ongi tõepoolest lihtsam ja ehk ka mõttekam ise ära teha ning eluga edasi minna. Aga kui mingid tegevused puudutavad ikka paljusid osapooli, kas siis nende elujärje muutuse, toimetuleku või millegi muu kaudu, siis peaksid need osapooled tema arvates ikkagi ka aruteludes ja otsustamises osalema. “Koosloomepõhises tegevuses ka uued tutvused inimeste vahel, saadakse rohkem aimu erinevate asutuste või organisatsioonide tegevuse spetsiifikast,” räägib Uibu. “Tegelikult ei ole ju iseenesestmõistetav, et näiteks kohalik konstaabel, päästemeeskond ja pereõde oleksid üldse omavahel silmast silma kohtunud. Või siis kooli, raamatukogu ja noortekeskuse töötajad omavahel. Aga need kohtumise tuleksid kindlasti kasuks, kasvõi mingite kiiret reageerimist nõudvate olukordade lahendamisel. Samuti on kogukondliku töö üks põhimõte piirkondlike ressursside ülesleidmine ja nende kõige paremal viisil rakendamine.”

Marko Uibu kinnitab, et koosloomepõhise mudeli tehti Viimsi pilootprojektis küll ennekõike sotsiaalse heaolu ja turvalisuse fookusega, aga seda saab üle kanda ka teistesse valdkondadesse, olgu needki siis planeeringute, keskkonna või millegi muuga seotud teemad. Ning jagada ka juba olemasolevaid kogemusi.

* Artikli koostamisele aitas kaasa Eesti Teadusagentuur.

Kolmapäeval, 13. detsembril kl 18.00

Viimsi Püha Jaakobi kirikus
KOORIDE KONTSERT

JÕULUDE OOTEL

Esinevad:

Püünsi kooli mudilaskoor - dirigent Meryt Pastak

ViiKerkoor - dirigent Indrek Umberg

Segakoor Viimsi - dirigent Vaike Sarn

Kontsert tasuta.

Pühapäeval, 10. detsembril kell 15.00

Viimsi Artiumi kammersaalis

**SEGAKOOR VIIMSI
JÕULUKONTSERT
ARTUR RAIDMETSAGA**

Kontsert tasuta

VIIMSI ROTARY KLUBI
ROTARY CLUB OF VIIMSI

**KUULUTAB VÄLJA STIPENDIUMI
2000 EUROT**

Soovime motiveerida ja tunnustada oma huvialal silmapaistvate tulemustega 16–22 aastast Viimsi õpilast või tudengit, kellel on:

- potentsiaal jõuda tippu antud alal;
- selge nägemus nii isiklikest sihtidest kui ka selle seotusest Eesti ühiskonnaga;
- tarmukust oma eriala tutvustamisel ja teiste kaasamisel Viimsi kogukonnas.

PALUME ESITADA TAOTLUS HILJEMALT 23.12.2023

Taotlus peab sisaldama:

- CV
- Motivatsioonikirj (kuni 1 A4)
- Taotluse põhjendus koos eelarvega
- Soovituskirj juhendajalt (digitaalselt allkirjastatud)

Valiku otsuse tähtaeg on 31.01.2024

Taotlus esitada e-posti aadressile: viimsirotaary@gmail.com